

Lenkey Tibor: Iványi-Grünwald Béláné

(születési neve: Bilcz Irén Matild)



Thorma János: Bilcz Irén képmása (1892)

Grünwald Béla Hollósy Simonnal régóta tervezgette egy Szabadiskola létrehozását, csak a helyszín volt kérdéses. Réti István és Thorma János Hollósy tanítványai, mindketten nagybányaiak voltak, s javaslatukra Grünwald Bélával 1896-ban Nagybányára mentek. Itt a Társaságra új élmények, benyomások áradata zúdult, új inspirációt adtak a továbbiakra a művészeknek. Nagybányán a művészetet kedvelő polgármester, Thurmann Olivérben jó támogatóra találtak a Festőiskola létesítéséhez. Nem szabad elfelejteni, hogy a nagybányai megtelepedéshez a későbbi elismert festő, Glatz Oszkár édesapjának jelentős anyagi kölcsöne is szükséges volt. A létrejött művésztelep vezetői Hollósy Simon és Grünwald Béla voltak, de a legkiemelkedőbb művész Ferenczy Károly volt.

Az első jelentős kiállítása a csoportnak Budapesten, a Műcsarnokban volt 1897-ben, amit újabb követett 1898-ban ugyan itt, melyeken adott nyári időszakban készült képeiket mutatták be. A kiállító művészek Csók István, Faragó József, Ferenczy Valér, Glatz Oszkár, Horthy Béla, Kubinyi Sándor, Nyilasy Sándor, Vörös Ernő voltak a mesterek mellett.

Az első évek a meditálás időszakát jelentették festőnknek, különösen a Zazar folyó partja, a környező táj, a hegyek lesznek a későbbiekben nagy hatással rá. Beilleszkedett a nagybányai környezetbe, ami egyéni, családi életében is jelentős változást eredményezett: szerelmes lett és meg is nősült! Felesége Bilcz Irén Matild, aki Nagybányán született 1875. április 28-án. Szülei: Bilcz István helyi görögkatolikus lelkész és Bilcz Istvánné született Erdöss Anna háztartásbeli, Nagybánya IV, Felsőbánya u. 227 szám alatti lakosok. A házasságkötés Nagybányán történt 1899. január 11-én.

A házasságkötés után nemsokára Münchenbe mentek, majd visszatérve több képének modellje a felesége volt. Képein a családi légkör mellett egyre nagyobb szerepet játszott a fény-árnyék jelenség bemutatása.

A Grünwald család nagy öröme Nagybányán, 1902. március 02-án megszületett fiuk, Béla István. Fia születésével Festőnk újabb sikeres időszakát következik, mivel 1904-ben Fraknói díjat nyer, s ezt követően egy évre Rómába utazik a család, ahova Grünwald magával viszi beteg festő barátját, Maticska Jenőt, hátha segíti gyógyulását a klímaváltozás. Itt szakít az eddigi nagybányai stílusával és a dekoratív festészet vonzáskörébe kerül Cézanne és Gauguin művészetének hatására. (dekoratív hatás mellett a színek élénksége a jellemző). Ifjabb Béla e bohém, korlátokat nehezen tűrő, a különféle irányzatokon vitázó, személyes és politikai vitákat sem nélkülöző, tele személyi és anyagi gondokkal küzdő környezetben élte gyermekéveit Szüleivel.

Nagy festőnk és Nagybánya útjai 1909-ben váltak el egymástól, ekkor Kecskemétre költözött.

Ifjabb Béla a nagybányai hegyek után rácsodálkozott a sík, homokos alföldi rónára, de a családi környezet, apja művésztársainak életvitele nem erősítette meg biztonság érzetét.

Művésznk 1915 tavaszán elnyerte a nagy állami aranyérmet Fürdés után című festményével a Műcsarnok kiállításán. A háború alatti időkben csak fokozódtak Iványi-Grünwald életében az anyagi jellegű problémák, ezért egyre több művet festett eladásra, értékesítésre. Túl volt a 25 éves művészi munkáján, de különösen megrázta a világháború végén Nagybánya elcsatolása az anyaországtól. Ezért végleg elhagyta Kecskemétet és családjával Budapestre költözött, Deák téren kapott műteremlakást. (Deák tér-Deák Ferenc utca saroképület). Fiuk számára a nagyváros és egyben főváros új távlatokat nyitott. Elsősorban az irodalom és a történelem után vonzódott, ami a későbbiekben pályaválasztását, további életét határozta meg.

Iványinál visszatért régi gyakorlata: ősztől tavaszig Budapesten élt és alkotott, a nyári hónapokat vidéken, szülőmegyéjében, a Balatonnál, Kandó László barátja nyaralójában töltötte Balatonlellén, az Árkay Arborétum szélén.

Fiuk Béla felsőfokú tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta Szekfű Gyula és Angyal Dávid tanítványaként. Érdeklődésének középpontjába gróf Széchenyi István reformelképzelései kerültek, s diplomamunkájának 1927 évi megvédése után szintén ezzel foglalkozott tovább. Ezután megbízást kapott Széchenyi Hitel című műve gazdasági háttér elemzésére, amit nagy alaposággal el is végzett. Így jutott arra a gondolatra, hogy a korabeli sikeres gazdasági reformok további szálait Angliában kell keresni.

A Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára igazolása alapján festőnk az Iványi-Grünwald Béla nevet 1929-től használhatja, amit az anyakönyvbe 1929.X.23-án feljegyeztek! (művei aláírásaként már 1906-tól használta!)

Ifjabb dr Iványi-Grünwald Béla 1935-ben magántanár lett és felkérést kapott a háborúk közötti világtörténelem megírására, amit örömmel fogadott, folytatva a levéltári kutatásokat.

A Hóman-Szekfű-Kerényi: Egyetemes Történet 1-4 kötet 1937 évi megjelenésekor a náciizmus árnya lengte be Európát. Az akkori Magyarország a hitleri német szövetség felé lépett, ezért ifjabb Iványi-Grünwald Béla kinevezését a Római Magyar Intézet élére visszavonták, de a Kultuszminiszter, Hóman Bálint közbenjárására angliai ösztöndíjat kapott az 1848-49-es szabadságharc emigrációjának kutatására. Magyarországról 1939. júniusában távozott, szüleit hátrahagyva.

Férje szokásához híven a nyarakat Balatonlellén töltötte, de idősödő kora, a körülötte zajló események, Fiuk külföldre távozása, majd a háború kitörése úgy egészségére, mint művészetére

kihatással voltak. Állandóan figyelte az Angliából érkező híreket, illetve a háború menetét, az Erdélyi híreket. Még megérhette, hogy Nagybánya újra Magyarországhoz tartozott!

Iványit betegen szállították Balatonlelléről Balatonfüredre a Szívkórházba, majd onnét Budapestre, a János Kórházba, ahol 1940. szeptember 24-én „a szent kenet szentségének felvételével megerősítve, megtért Teremtőjéhez”. Férjét Iványiné 1940. szeptember 27-én, pénteken délután a Kerepesi úti temetőben, a Budapest Székesfőváros által adományozott dízsírhelyre temettette el.

A háború közben 1940-ben elérte Angliát, már bombázások voltak, Fiuk nem lehetett ott Édesapja temetésén. Át kellett élnie a háborús állapotokat, a kitelepítést, az otthontól való távolságot. 1941-ben Magyarország hadbelépése Németország mellett ifj. dr Iványit arra készítette, hogy ezzel egyet nem értve, lemondjon magyarországi ösztöndíjáról!

1941. januárjában az Ernst Múzeumban Petrovics Elek rendezésében hagyatéki kiállítást tartottak Férje 96 művéből, melyeket részben utolsó éveiben Balatonlellén alkotott, illetve még a család tulajdonában voltak, hogy enyhítsenek Iványiné súlyos anyagi gondjain.

Élete is jelentős mértékben megnehezedett, férje halála után nagyon rossz anyagi körülmények közé került, amit bizonyít az 1941. évi március 21-i Minisztertanácsi ülés jegyzőkönyve, mely szerint Iványi-Grünwald Béláné részére ezután havi 100 pengő állandó segélyt állapítanak meg Férjének kiváló érdemeire való tekintettel, illetve azért, mert semmilyen jövedelemmel nem rendelkezett.

Angliában ifj. dr Iványi-Grünwald Béla erkölcsi kötelességének érezte, hogy politikai szerepet vállaljon a gróf Károlyi Mihály vezette Angliai Magyar Nemzeti Tanács munkájában és az 1941-44-es években a BBC magyar szekciójának tevékenységében, a Hitler- ellenes adások szerkesztésében, vezetésében. Itthon, Magyarországon ezért nem is maradt el a felelősségre vonása, amit igazol a Minisztertanács 1942. július 28-i üléséről készült jegyzőkönyv, melyből kitűnik, hogy dr Iványi-Grünwald Bélát másokkal együtt megfosztották magyar állampolgárságától! Fia, Béla háborús szerepvállalása miatti magyar állampolgárságtól való megfosztása az özvegyet arra ösztönözte, hogy hagyja el Magyarországot, amit meg is tett, de időpontjára nem találtam pontos dátumot. Fia barátjával, Czigány Lóránt professzor úrral még londoni lakóhelyén tudtam beszélni telefonon, aki megerősítette özvegy Iványiné Londonba kiutazását, ottani életét Fiával és annak második feleségével, Jocelynnel. Szeretetlen, békében éltek együtt, de nem volt hajlandó megtanulni az angol nyelvet. Iványi-Grünwald Béláné született Bilcz Irént a halál 1958. március 28-án Londonban érte, itt is temették el. Sajnálatos, hogy még a Londoni Magyar Kulturális Intézet sem tudta megtalálni a sírját, részben az eltelt idő és a hozzátartozók hiánya miatt! Nyugodjon békében!

Forrás:

- Prof. dr Czigány Lóránt úr szóbeli közlései

- Lenkey Tibor: Iványi-Grünwald Béla című könyve: Som, 2019. ISBN:978-615-00-5510-7. Kk. 111 lap.

- Lenkey Tibor: Som község története című könyve: Som, 2019. ISBN: 9978-615-00-5882-5. Kk. 187 lap

- www.lenkeytibor.hu családi honlap Iványi-Grünwald Béla oldalai és képgalériája